

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

Alaptörvényből fakadó felelősségünk a levegő tisztaságért

Bánci Gyula – Pump Judit

AJBH

XI. Országos Kéménykonferencia

2020. augusztus 27.

Kecskemét

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

2018. Márciusi konferenciából

Alaptörvény P) cikk

- a nemzet közös örökségeként tekinti a természeti erőforrásokat, közöttük is kiemelten a termőföldet, az erdőket és a vízkészletet, a biológiai sokféleséget – ezen belül a honos növény- és állatfajokat -, valamint ugyancsak a kulturális értékeket, amelyek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára történő megőrzése az állam és mindenki kötelessége.

Kérdés: Hol van a levegő?

Válasz: ott, csak nem látható!

- **28/2017. (X.25.) AB:** [35] Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése **nem taxatív felsorolásban** (lásd a „különösen” kitételt) nevesíti a környezet védelmének tárgyait, ...

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

A 28/2017. (X. 25.) AB határozat: „[33] Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése alapján a jelen generációt három fő kötelezettség terheli: a választás lehetőségének megőrzése, a minőség megőrzése és a hozzáférés lehetőségének biztosítása.

- ***A választás lehetőségének biztosítása*** azon a megfontoláson alapul, hogy a jövő nemzedékek életfeltételei akkor biztosíthatóak leginkább, ha az átörökített természeti örökség képes a jövő generációk számára megadni a választás szabadságát problémáik megoldásában ahelyett, hogy a jelenkor döntései kényszerpályára állítanák a későbbi generációkat.
- ***A minőség megőrzésének követelménye*** szerint törekedni kell arra, hogy a természeti környezetet legalább olyan állapotban adjuk át a jövő nemzedékek számára, mint ahogy azt az elmúlt nemzedékektől kaptuk.
- ***A természeti erőforrásokhoz való hozzáférés*** követelménye szerint pedig a jelen nemzedékei mindaddig szabadon hozzáférhetnek a rendelkezésre álló erőforrásokhoz, amíg tiszteletben tartják a jövő generációk méltányos érdekeit.”

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME T ELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

Alaptörvény XX. cikk

- (1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.
- (2) Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését ... a környezet védelmének biztosításával segíti elő.

XXI. cikk

- (1) (1) Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.

Az Alkotmánybíróság határozatainak következményei

28/2017. (X. 25.) AB határozat

- [19] „A biológiai sokféleség megóvása ugyanakkor **hosszú távú, kormányzati ciklusokon is átívelő gondolkodásmódot és szabályozást igényel.**”
- [30] Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése szerint a környezet védelme nem csupán az állam, hanem **„az állam és mindenki kötelezettsége”**. ... Miközben a természetes és jogi személyektől a hatályos jogszabályi előírások ismeretén és betartásán túlmenően általános jelleggel és kikényszeríthető módon nem várható el, hogy magatartásukat valamely, a jogalkotó által nem konkretizált, absztrakt célhoz igazítsák, addig az **állam oldaláról az is elvárható, hogy egyértelműen meghatározza** mindazon jogi kötelezettségeket, melyeket mind az államnak, mind pedig a magánfeleknek be kell tartaniuk, egyebek között annak érdekében, hogy az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésében nevesített értékek hatékony védelme érvényesüljön. ... Az államnak továbbá arról is gondoskodnia kell, hogy a környezet védelme érdekében elfogadott konkrét magatartások megismerhetőek, egyértelműek és jogilag kikényszeríthetőek legyenek.

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

13/2018. (IX.4.) AB határozat, az un. 'kútfúrás' határozat

A kiindulási pont egyre markánsabban a jövő nemzedékek védelme. Az **elővigyázatosság elve** egyre jobban önálló alaptörvényi súlyt kap, amiből közvetlen és szigorú követelmények származnak (20., 62.)

Egy jellemző idézet: „[15] A nemzet közös örökségébe tartozó vagyontárgyakkal való felelős gazdálkodás egyik Alaptörvényben nevesített célja, nevezetesen a jövő nemzedékek szükségleteinek meghatározása nem politikai kérdés, azt mindenkor tudományos igényvel lehet és kell meghatározni, az elővigyázatosság és megelőzés elvének érvényesülésére is figyelemmel.”

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

- [31] ... Azáltal, hogy a kút létesítése **engedélyhez kötött**, biztosított a felszín alatti vizek mennyiségi védelme, hiszen a hatóság nem csupán azt tudja folyamatosan nyomon követni, hogy még mekkora mértékű vízhasználat engedélyezhető anélkül, hogy az már a felszín alatti vizek mennyiségét veszélyeztetné, hanem indokolt esetben az engedéllyel rendelkező kutak esetében korlátozhatja a vízhasználat mértékét is. Az engedély megadásának feltételeként előírt műszaki és szakmai követelmények pedig a felszín alatti vizek minőségi védelmét garantálják azáltal, hogy kizárólag megfelelő szakmai képesítéssel rendelkező szakemberek, megfelelő anyagok és technológiák alkalmazásával létesíthetnek kutakat.
- [63] ... Az a szabályozás, amely lehetővé teszi az előzetes engedélyezési eljárás megszüntetését akár csak a vízkivételek egy szűk körére vonatkozóan is, és ehelyett utólagos hatósági ellenőrzéssel kívánja biztosítani a felszín alatti vizek mennyiségének és minőségének megőrzését, a már **elért védelmi szinttől történő visszalépést valósít meg**.

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

- [40]... Az **egyes stratégiák** a közjogi szervezetszabályozó eszközök körébe tartoznak, ennek megfelelően a kibocsátót kötik, ugyanakkor azonban a közép- és hosszú távú tervezés és kiszámítható jogalkotás olyan szakmai kiindulópontjai is egyben, melyek figyelembevételé az elővigyázatosság és a megelőzés elveire is tekintettel különösen fontos az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésében nevesített, a nemzet közös örökségének körébe tartozó elemek esetében. Ennek megfelelően ezen szakmai tartalmú stratégiák figyelmen kívül hagyása valamely jogszabály-változás alaptörvény-ellenességének vizsgálata során külön is értékelendő a nemzet közös örökségét érintő, és az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése szerint a jövő nemzedékek számára is megőrzendő szabályozási tárgyak esetében.

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

4/2019. (III. 7.) AB határozat – mulasztás, hatósági rendszer

- [91] Az egészséges környezethez való jog érvényesülésén túl a tisztességes hatósági eljáráshoz való joggal, a jogorvoslathoz való joggal és a bírósághoz fordulás jogával is szoros kapcsolatban áll a mulasztás megállapítása. Ezek ugyanis együttesen, egymást erősítve követelik meg azt, hogy a jogalkotó töltsse ki tartalommal azokat a hézagokat, amelyek azáltal keletkeztek a közigazgatási eljárásjog szövetén, hogy a zöldhatóságokat a kormányhivatalokba integrálták. **A mulasztás tehát abban áll, hogy az anyagi jog érvényesülését a jelenlegi szervezeti rendszerben nem szolgálja kielégítő módon az eljárási jog a környezet- és természetvédelmi hatósági eljárásokban, amikor a hatóság szakkérdést vizsgál.** Ez a hiány kétségessé teszi, hogy a rendelkező rész 1. pontjában előírt alkotmányos követelmény teljesülése számonkérhető legyen végső fokon a közigazgatási bíróság előtt.

AJB-4950/2019: a jövő nemzedékek szószólójának figyelemfelhívása

a környezeti elemeket érintő hatósági eljárás résztvevői számára a 4/2019. (III.7.) számú AB döntésben megállapított alkotmányos követelménynek való megfelelés és az alaptörvény-ellenesség kiküszöbölése érdekében

AJB-2311/2020: a Jövő Nemzedékek Szószólójának figyelemfelhívása a tiszta levegőhöz való jog védelme érdekében a veszélyhelyzet idején - zöld hulladék és egyéb hulladék égetése és a koronavírus

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

14/2020. (VII. 6.) AB határozat.

A már ismerteken – jövő nemzedékek védelme, közös örökség védelme, elővigyázatosság, hosszú távú gondolkodás – túl fontos új vonatkozások is megjelentek, mint pl. „[22] ... az állam a jövő nemzedékek mint kedvezményezettek számára **egyfajta bizalmi vagyonkezelőként kezeli** a rá bízott természeti és kulturális kincseket, és a jelen generációk számára csak addig a mértékig teszi lehetővé ezen kincsek használatát és hasznosítását, ameddig az a természeti és kulturális értékeket mint önmagukért is védelemben részesítendő vagyontárgyak hosszú távú fennmaradását nem veszélyezteti.”

„[35] ... A P) cikk (1) bekezdése a természeti és kulturális értékeket ugyanis önmagukért is védeni, illetőleg a jogalanyisággal nem rendelkező jövő generációk számára is megőrizni rendeli, adott esetben **akár a jelen generációk (pillanatnyi gazdasági) érdekeivel szemben is.**”

[36] Az Alaptörvény P) cikkéből a természeti erőforrások, és ezáltal a környezet állapotára vonatkozó abszolút jellegű, tartalmi zsinórmérték is következik, **amely objektív követelményeket támaszt az állam mindenkori tevékenységével szemben ...**

[178] ... Mindez azt jelenti, hogy a szabályozás a környezet védelmi szintjében az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése, illetőleg XXI. cikk (1) bekezdése hatálya alá tartozó visszalépést valósított meg azáltal, hogy a védett természeti területeken **a korábbi teljeskörű hatósági engedélyezés rendszeréhez képest** egyes esetekben lehetővé tette meghatározott erdőgazdálkodási tevékenységek bejelentés alapján történő folytatását...

Tiszta levegőhöz való jog

- 28/1994. (V. 20.) AB határozat
- „A legszorosabb kapcsolat **az élethez való joggal** áll fenn: a környezethez való jog valójában az élethez való jog objektív, intézményvédelmi oldalának egyik része: **az emberi élet természeti alapjainak fenntartására vonatkozó állami köteletséget nevesíti külön alkotmányos „jogként”**. Az Alkotmány 18. § hiányában a környezetvédelemmel kapcsolatos állami kötelezettségek kiterjesztő értelmezéssel az Alkotmány 54. § (1) bekezdéséből is levezethetők lennének.”

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME T ELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

- 16/2015. (VI. 5.) AB határozat
- [88] Az Alaptörvény Nemzeti Hitvallása szerint „vállaljuk, hogy örökségünket, [...] a Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeit ápoljuk és megóvjuk. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek **életfeltételeit.**”

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

- 13/2018. (IX.4.) AB határozat ,
- „[34] 4.1. A vizek, különösen az édesvizek léte, állapota és használata életünk egyik legfontosabb tényezője. Az (ivó) víz olyan lételem, amely nem helyettesíthető semmilyen mesterséges anyaggal, megújuló képessége függ az időjárástól és a befogadó földtani közegtől, ezen belül a talajtól (szerkezetétől és szennyezettségétől), és csupán korlátozott mennyiségben áll rendelkezésre, mely miatt a vízbázisok az emberi létezés feltételei és egyik leginkább megóvandó értékei.”

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

14/2020. (VII. 6.) AB határozat

- [149] ...Az észrevételek alapján az is megállapítható, hogy az Erdőtv. rendelkezései az egyes korlátozások maximumát a korábban meghatározott értékekhez képest alacsonyabb szinten határozták meg, és azt több szakmai szervezet, illetőleg maga az agrárminiszter is elismerte, hogy egyes esetekben a törvényi maximumnál nagyobb mértékű korlátozás volna szakmailag indokolt, melynek bevezetésére azonban a hatóság egyoldalúan nem jogosult. **Figyelemmel a törvényjavaslat indokolására, valamint a szakmai állásfoglalásokra**, az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a szabályozás a korábbi védelmi szinthez képest egyértelmű visszalépést valósít meg, az erdőgazdálkodók gazdasági érdekeinek előmozdítása érdekében.

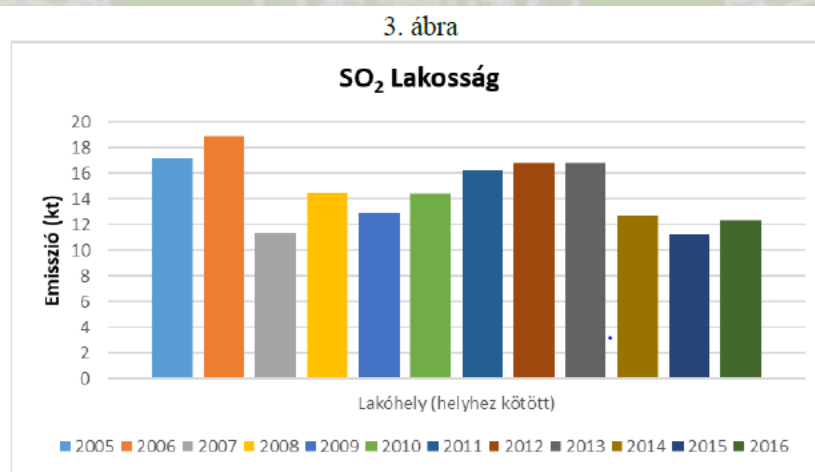

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

- [183] 3.3. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Erdőtv. 2017. szeptember 1. napjától hatályos 27. § (3) bekezdése és a Tvt. 2017. szeptember 1. napjától hatályos 33. § (4) bekezdése ellentétes az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésével és a XXI. cikk (1) bekezdésével, ezért azokat az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglaltak szerint megsemmisítette. A megsemmisítés eredményeként a korábbi szabályozásnak megfelelően a korlátozási időszakban végzett valamennyi tevékenység a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött, a vegetációs időszak generális jellegű, az egyes erdőtervezési körzetek sajátosságait figyelmen kívül hagyó meghatározása helyett pedig az Erdőtv. végrehajtási rendeleteiben lehetséges erdőtervezési körzetenként meghatározni az adott körzetre jellemző, **szakmai indokokon alapuló** vegetációs, illetőleg szaporodási és utódnevelési időszakot.

ORSZÁGOS LEVEGŐTERHELÉS- CSÖKKENTÉSI PROGRAM

„a kén-dioxid kibocsátás csökkentési cél a lakossági fűtésnél a kén-tartalmú tüzelőanyagok használatának korlátozásával és a szilárd fosszilis tüzelőanyagból történő energiatermelés csökkentésével, megszüntetésével érhető el.” (OLP 21. o.)

3. ábra: A lakossági származó szektoron belüli SO₂ kibocsátás Magyarországon (2005-2016) (forrás: NFR OMSZ)

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME TELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

Lignit a háztartásban

„A minták eredményei azt igazolják, hogy a lakosság számára tüzelőanyagként árusított és osztott lignit háztartási tüzelésre alkalmatlan, ugyanis alacsony a fűtőértéke, magas a hamu és kén tartalma.

„...a bükkábrányi lignit brikett hamutartalma száraz állapotban 40% felettinek bizonyult, de a bükkábrányi és sajókápolnai lignité is 30% fölött volt. Ezzel szemben a német barnaszén értéke 3,9%! Különösen aggasztó a hazai szénféleségek magas kén-tartalma (3,29%-4,60%) a német termékhez képest, amely csupán 0,36% volt. A legrosszabb értéket a sajókápolnai minta mutatta...”

Összefoglalva elmondható, hogy az ásványi nyersanyagok meghatározását szabályozó kormányrendelet szerint hat darab bevizsgált minta közül négy minta lignitnek vagy szénnek nem nevezhető anyagnak minősíthető. Két minta széntartalma alapján ugyan megfelelő, azonban aggasztóan magas a kimutatott kén-tartalmuk (Ózd/Felsőnyárád), holott ezeket a lakosság többnyire szűrőberendezések nélküli kályhákban égeti el. Károsodik a fűtőberendezés, a kén és szállópor terhelés garantált.” Forrás: Elosztó projekt

<https://www.elosztoprojekt.hu/a-lignit-alkalmatlan-lakossagi-tuzelesre/>

•

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME ÉLLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

A kisméretű részecske (PM10 és PM2,5) kibocsátásának alakulása

„...2017-ben a PM10 kibocsátás forrásai a legjelentősebbnek tekinthető lakossági fűtés (59,2 %) mellett az építési-bontási tevékenység (12,4 %), és a mezőgazdasági kis gazdaságoknál a mezőgazdasági termékek tárolása, kezelése és szállítása (9,5%). ...

A PM2,5 emisszióra a lakossági szektor dominanciája jellemző. 2005-ben a kibocsátás 67,5 %-a, 2017-ben már 82,8 %-a származott a lakóházak fűtéséből. 2005-ben a közúti közlekedés még közel 10 %-kal járult hozzá a kibocsátáshoz, azonban 2017-ben az éves összes PM2,5 kibocsátásnak alig 3 %-a közlekedési eredetű” (OLP, 23-24.o.)

A tiszta levegőhöz való jog érvényesítői

- az állam és az önkormányzatok (jogalkotás, jogalkalmazás);
- jogszabályok, hatósági határozatok kötelezettjei;
 - szakmai szervezetek;
 - társadalmi szervezetek;
 - lakosság

Szakmai kérdések

Hol és milyen fűtési megoldás biztosítja a tiszta levegőhöz való jog érvényesülését;

Hol és milyen tüzelőberendezés, tüzelőanyag használatát kellene tiltani;

Az átállás költségeinek kiszámításakor figyelembe kell venni a megelőzési intézkedésekkel elért költségek elkerülését (pl.: egészségügyi kiadások, kiesett munkaórák);

Lakosság részére szakmai tájékoztatók a fűtési lehetőségekről, fűtési rendszerek átalakíthatóságáról (építkezéshez, vásárláshoz);

Lakosság részére szakmai tájékoztatók a helyi környezetállapotáról és ahhoz igazodó fűtési megoldásokról

A JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELMÉT ELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

**A tiszta levegőhöz való jog érvényesítéséhez
társadalmi összefogásra van szükség**

